نام درس: علوم و فنون ادبی۳	به نام چاشنی بخش زبان ها	تاریخ آزمون : ۱۴۰۲/۱۰/۲۱
نام و نام خانوادگی:	آموزش و پرورش خراسان شمالی	زمان پاسخگویی : ۹۰ دقیقه
پایه و رشته: دوازدهم انسانی	آموزش و پرورش شهرستان بجنورد	ساعت شروع: ۱۰ صبح
طراح و دبیر: سیده مریم نقیب	دبیرستان شاهد نجابت	تعداد صفحه و سوال: ۴ – ۳۰

امام علی علیه السلام: «ارزش هرکس به مقدار دانایی و تخصص اوست.»

ردیف	الف) تاریخ ادبیات (۲ نمره) سوالات (پاسخ برگ دارد)	نمره
۱	**همه گزینه ها به جز گزینه ..... از عوامل موثر در ایجاد تحولات ادبی و بیداری مردم در دوره قاجار است.** **الف) تاسیس مدرسه دارالفنون** **ب) کوشش های عباس میرزا در روی آوردن به فنون جدید** **پ) ترجمه و نشر کتاب های عربی** **ت) تاثیر جنگ های نافرجام ایران و روس**	۰/۲۵
۲	**کدام آثار همگی مربوط به دوره بیداری است؟** **الف) سبک شناسی ـ داستان باستان ـ امثال و حکم ـ منشآت** **ب) چرند و پرند ـ تاریخ احزاب سیاسی ـ سه تابلوی مریم ـ گلشن صبا** **پ) سرگذشت حاجی بابا اصفهانی ـ شمس و طغرا ـ گنجینه نشاط ـ ایده آل** **ت) شمس الدین و قمر ـ خداوند نامه ـ تاریخ تطور نظم فارسی ـ تاریخ بیداری ایرانیان**	۰/۲۵
۳	**درست یا نادرست بودن عبارات زیر را مشخص کنید.** **الف) شعرهای سید اشرف الدین گیلانی در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن در روزنامه «قرن بیستم» چاپ می شد.** **ب) شاعران دوره بازگشت از این جهت اهمیت دارند که توانستند زبان شعر را از آن حالت سستی که در اواخر سبک هندی در شعر به وجود آمده بود، نجات بخشند.** **پ) ادیب الممالک فراهانی سردبیری مجله ی «بهار» را بر عهده داشت.**	۰/۷۵
۴	**جاهای خالی را با واژگان مناسب پر کنید.** **الف) اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایشنامه ی فارسی پرداخت، ..... بود.** **ب) قطعه ی ..... نمونه ای از ترجمه های ایرج میرزا از اشعار غربی است.** **پ) در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان های ..... بود.**	۰/۷۵
	ب) سبک شناسی (۲ نمره)	
۵	**کدام گزینه کامل کننده عبارت زیر است:** **« از دلایل اصلی بیان محاوره ای شعر دوره بیداری متناسب با زبان و فهم مردم عادی، می توان به ..... و ..... اشاره کرد. »** **الف) گرایش به محتوا ـ ورود واژه های بیگانه** **ب) آگاه سازی مرم ـ ناآشنایی با موازین ادب گذشته** **پ) ابزاری بودن شعر ـ توجه به مردم** **ت) تسلط نداشتن بر ادبیات ـ ظهور علوم و فنون جدید**	۰/۲۵
۶	**همه ی گزینه ها سطح زبانی نثر دوره بیداری را نشان می دهد، به جز گزینه ی ...** **الف) نثر ساده و قابل فهم است.** **ب) بسیاری از لغات انگلیسی، ترکی، فرانسوی و ... وارد نثر شد.** **پ) واژه ها و ترکیب های عربی ناآشنا کمتر می شود.** **ت) لغات و اصطلاحات دینی و عرفانی وارد نثر می شود.**	۰/۲۵
۷	**مفهوم «آزادی» در شعر عصر بیداری را توضیح دهید.**	۰/۵
۸	**متن زیر از قائم مقام فراهانی را از دیدگاه زبانی و ادبی بررسی کنید. (هر سطح یک مورد)** **« ... اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بَریدی و سلامی و نه ازاین جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را پر بسته و کلبه مراودات را در بسته ... . »**	۰/۵

www.kanoon.ir

۹	در شعر زیر از عارف قزوینی یک ویژگی ادبی و یک ویژگی فکری شعر عصر بیداری را نشان دهید: « از خون جـوانـان وطن لاله دمـیـده از ماتم سـرو قـدشـان، سـرو خمـیـده در سایه گل بلبل ازین غصه خزیده گل نیز چو من در غمشان جامه دریده چه کج رفتاری ای چرخ! چه بدکرداری ای چرخ! سرِ کین داری ای چرخ! نه دین داری نه آیین داری ای چرخ! »	۰/۵
	پ) موسیقی شعر (۶ نمره)	
۱۰	پایه های آوایی مصراع «هر شربت عَذْبم که دهی عین عذاب است» در کدام گزینه به درستی آمده است؟ الف) هر شربَ / تِ عذبم که / دهی عینِ / عذاب است ب) هر شربتِ / عذبم که دَ / هی عینِ / عذاب است ب) هر شربتِ / عذبم که دَ / هی عینِ عَ / ذا بست ت) هر شربَ / تِ عذبم که / د هی عینِ عَ / ذا بست	۰/۲۵
۱۱	وزن کدام سروده در مقابل آن نادرست است؟ الف) بر دوردست این ره چشمی در انتظار است (مفعولُ فاعلاتن مفعولُ فاعلاتن) ب) موجیم و وصل ما از خود بریدن است (مستفعلن فَعَل مستفعلن فَعَل) پ) شبی به حلقه ی درگاه دوست دل بندیم (مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن) ت) از زخم تا ستاره عروجی دوباره بود (مفعولُ فاعلاتُ مفاعلن فعل)	۰/۲۵
۱۲	«حذف همزه» در کدام بیت بیشتر صورت گرفته است؟ الف) عاقبت سیلابم از سر بگذرد چون دم به دم راه می گیرم برآب چشم و دیگر می چکد ب) سـتـیـز آوری کـار اهـریـمـن اسـت سـتـیـزه به پرخاش آبـستن اسـت پ) دامن گردون پراز خون جگر بینم به صبح بس که درمهرتو اشک ازچشم اخترمی چکد ت) گـوییا عـزم نـدارد که شـود روز امشب یـا درآیـد ز در آن شمع شب افروز امشب	۰/۲۵
۱۳	کدام مصراع در وزن همسان دو لختی سروده نشده است؟ الف) بیا ای دوست از این جا پر بـگـیـریـم ب) ای مِهر تو در دل ها وی مُهر تو بر لب ها پ) در دهن لاله مشک در دهن نحل نوش ت) ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی	۰/۲۵
۱۴	کدام مصراع زیر دو برش هجایی دارد؟ وزن هر دو برش آن را بنویسید. الف) لب تشنه خوابیدند پای حوض، گلدان ها ب) ای عشق! سرت سبز و دمت گرم و دلت خوش	۰/۵
۱۵	تقطیع هجایی هریک از گزینه های زیر با کدام اختیار شاعری مطابقت دارد؟ جای دقیق هریک را مشخص کنید. الف) دل و درد: U ــ ــ U ب) گیسوی یار: ــ U ــ U U	۰/۵
۱۶	با توجه به ابیات زیر به پرسش ها پاسخ دهید. ۱) بـیـا عاشقی را رعایت کنیم ز یاران عاشق حکایت کنیم الف) وزن کدام بیت، ناهمسان است؟ ۲) از کرده ی خویشتن پشیمانم جز تـوبه ره دگـر نمی دانم ب) علت «ناهمسانی» آن را بنویسید.	۰/۵
۱۷	ابیات زیر را به ترتیب کاربرد اختیارات شاعریِ « کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند، بلند تلفظ کردن کسره اضافه، حذف همزه و بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه پایان کلمه » شماره بزنید: (تقطیع هجایی نمره ندارد.) الف) من از اینجا بـه ملامت نـروم که من اینجا بـه امـیدی گِـرَوم ب) کیست که او بنده رای تو نیست کیست که او مست لقای تو نیست پ) در دام فـتـاده آهـویی چـند محکم شده دست و پای در بـند ت) نکوهش مکن چرخ نیلوفری را برون کن ز سر باد خیره سری را	۱

www.kanoon.ir

۱۸	بیت زیر را درست بخوانید و به موارد خواسته شده پاسخ دهید: « ابـروی دوست کی شود دستکش خیال من؟! کس نزده است از این کمان، تیر مراد بر هدف » الف) خط عروضی بیت را بنویسید. ب) بیت را تقطیع هجایی کرده نشانه های هر هجا را بگذارید. پ) در هر مصراع، یک اختیار شاعری مشخص کنید. ت) پایه های آوایی را جدا کرده وزن بیت را بنویسید.	۱/۵ ۱
	ت) زیبایی شناسی (۶ نمره)	
۱۹	نوع کاربرد آرایه «لف و نشر» در کدام بیت با سایر ابیات متفاوت است؟ الف) گر ندیدی قبض و بسط عشق را بر یک بساط گریه ی مینـا نـگر خندیدن سـاغـر ببیـن ب) ربوده است و گرفته است و برده است به عُنف ز لاله طـوق و ز گل یـاره، از سـمـن دستار پ) به عشق زلف و رُخت می رونـد و می آیـنـد صبا بـه غـالـیـه سـاییّ و گل به جلوه گری ت) تـا رفـتـنـش بـبـیـنـم و گـفتنش بشنوم از پـای تـا بـه سـر همه سمع و بـصر شدم	۰/۲۵
۲۰	آرایه ی مقابل کدام بیت نادرست است؟ الف) دست از مس وجود چو مردان ره بشوی تـا کیمیای عشـق بیابی و زر شـوی (تشبیه ، مراعات نظیر) ب) بـنـیاد هستی تـو چـو زیر و زبر شود در دل مدار هیچ کـه زیر و زبر شوی (کـنـایـه ، تـشبـیه) پ) خانه ای کاو شود از دست اجانب آبـاد زاشک ویران کنش آن خانه که بیت الحزن است (استعاره ، تلمیح) ت) هرگز دلم برای کم و بیش غم نـداشت آری نداشت غم که غم بیش و کم نداشت (تـضاد ، جنـاس)	۰/۲۵
۲۱	در هریک از بیت های گروه «الف» کدام آرایه ادبی گروه «ب» به کار رفته است؟ (یک مورد اضافی است)	۰/۵

گروه الف	گروه ب
الف) گرچه گاهی شهابی / مشق های شب آسمان را / زود خط می زد و محو می شد /	تضمین
باز در آن هوای مه آلود / پاک کن هایی از ابر تیره / خط خورشید را پاک می کرد	حس آمیزی
ب) خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم کز نسیمش «بوی جوی مولیان آید همی»	مراعات نظیر

۲۲	در کدام یک از ابیات زیر، آرایه «متناقض نما» به کار نرفته است؟ چرا؟ الف) ز کوی یار می آید نـسـیـم باد نـوروزی از این باد آر مدد خواهی چراغ دل برافروزی ب) گفتی به غمم بنشین یا از سر جان برخیز فـرمـان بَـرَمـت جـانـا! بنشینم و برخیزم پ) من از آن روز کـه در بـنـد تـوام، آزادم پـادشاهـم که به دسـت تـو اسیر افـتادم	۰/۵
۲۳	کدام آرایه ها همگی در بیت زیر وجود دارند؟ آن آرایه ها را در بیت مشخص کنید. « زلف مشکین حلقه اش بر روی گلگون بسته اند من ندانم روز و شب با یکدگر چون بسته اند » الف) تشبیه، جناس، تضمین، تضاد ب) تلمیح، تناقض، لف و نشر، تشبیه پ) مراعات نظیر، جناس، لف و نشر، تناقض ت) استعاره، تضاد، مراعات نظیر، تشخیص	۱
۲۴	آرایه تضمین را در هریک از ابیات زیر بیابید و ارتباط آن را با دیگر قسمت های متن، مشخص کنید. الف) حضور خلوت انس است و دوستان جمع اند و ان یکاد بـخوانـید و در فـراز کـنـید ب) پیام اهل دل است این خبر که سعدی داد: «نه هرکه گوش کند معنی سخن دانـد»	۱
۲۵	در هریک از گزینه های زیر، لف و نشرها را مشخص کرده نوع هریک را بنویسید. الف) چشم و دل من ز هجرت ای درّ خوش آب! صحرای پرآتـش اسـت و دریـای پـرآب ب) گر شوق دیـدن رخ و ابروی یـار نـیـست خورشید و ماه از چه بر این آسمان شدند؟	۱

www.kanoon.ir

۲۶	در ابیات زیر، آرایه های تناقض، تلمیح، تضاد و مراعات نظیر را مشخص کنید. (دو آرایه در هر بیت) الف) چو خضرم هر زمان می شد حیات جاودان حاصل — که مِی در ظلمت شب عین آب زندگانی بود ب) ما چون ز خرابات جهان پاک برآییم؟! — کآلوده برون رفت ز جنّت پدر ما پ) من نشاطی را نمی جویم به جز اندوه عشق — من بهشتی را نمی خواهم به غیر از کوی دوست	۱/۵
	ث) نقد و تحلیل شعر و نثر (۴ نمره)	
۲۷	با توجه به بیت زیر کدام گزینه درست است؟ « اشکم ز دیده قصّه ی طوفان سوال کرد — چشمم جواب داد که از ما پدید شد » الف) بیت دارای وزن دوری یا دولختی همسان است. — ب) بیت آرایه تلمیح دارد. پ) مصرع دوم ۱۴ علامت هجایی دارد که سه هجای آن کشیده است. ت) بیت در بحر رجز سروده شده است و به دو شکل دسته بندی هجایی می شود.	۰/۲۵
۲۸	تمام گزینه های زیر در حیطه ی سطح فکری شعر بیداری اند به جز ...؟ الف) ز غرب علم فراگیر و ده به معده ی شرق — که فعل هاضمه اش با تن انضمام دهد ب) ای خطّه ی ایران میهن، ای وطن من — ای گشته به مهر تو عجین جان و تن من پ) تگرگی آمد از بالا که گفتی — کشد رستم خدنگ از پشت رخشا ت) جمهوری سردار سپه مایه ی ننگ است — این صحبت اصلاح وطن مایه ی ننگ است	۰/۲۵
۲۹	در متنِ « من نمی گویم درین چند قرن آخری هردولتی برای خودش دست و پایی کرده، توسعه به خاک خودش داد، مستعمراتی ترتیب نمود و ما با این همه رییس و بزرگتر و آقا به حفظ مملکت خودمان هم موفق نشدیم ... اما ای انصاف دارها، والله نزدیک است یخه ی خودم را پاره کنم؛ نزدیک است کفر و کافر شوم... » الف) یک ویژگی زبانی ب) یک ویژگی ادبی پ) یک ویژگی فکری نثر عصر بیداری را مشخص کنید.	۱/۵
۳۰	با توجه به شعر زیر از «ملک الشعرا بهار» به سوالات پاسخ دهید. « بسوختیم ز بیداد چرخ و خواهد سوخت — کسی که علم فراموش کرد و جهل آموخت بگو به سایه دیوار دیگران خسبد — کسی که خانه خود را به دیگران بفروخت وطن ز کید اجانب درون آتش و ما — به سر زنیم و بنالیم از این که آمل سوخت بوَد ز خون فقیر آن که شربتی نوشید — بوَد ز مال یتیم آن که ثروتی اندوخت در این میانه بهارا نصیب رنجبر است — به هر کجا که ز بیداد آتشی افروخت » الف) قالب این شعر چیست؟ چرا؟ ۰/۵ ب) در بیت اول یک استعاره و یک نمونه تضاد، نشان دهید. ۰/۵ پ) محتوای این شعر بیانگر کدام ویژگی های فکری عصر بیداری است؟ (دو مورد) ۰/۵ ت) وزن این شعر و نوع نظم آن چیست؟ ۰/۵	

سربلند و سرفراز باشید.